

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Saksbehandler, innvalgstelefon
Ivar Optun Andersen,

Høringsuttalelse - uttak av vann - Evenes - Strandelva - produksjon av settefisk

Statsforvalteren i Nordland viser til brev fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 23. august 2024. NVE ønsker begrunnede synspunkter på om planene for vannuttak fra Strandelva – Evenes bør gjennomføres, og ev. alternative forslag til begrensninger i planene og forslag til avbøtende tiltak. Statsforvalteren blir bedt om å vurdere påvirkningen på kjente allmenne interesser, status i forhold til vannforskriften, eksisterende eller andre aktiviteter i vassdraget.

Kort om søknaden

Bogen Aqua ønsker å etablere nytt settefiskanlegg på industriområdet Slaggen, Bogen i Evenes kommune. Det planlegges et vannuttak på 167 l/s fra Strandelva, utløpselva for Strandvatnet i Ofotfjorden.

Vanninntaket er planlagt med to vekslende inntakspunkt. Hovedinntaket lengst oppstrøms, benyttes i normalsituasjon med bra vannføring. I perioder med lavere vannføring og fiskevandring benyttes et inntak lengre ned i elva.

Hydrologiske beregninger for restfeltet nedstrøms Niingsvatnet viser at alminnelig lavvannføring er 0,71 m³/s i sommersesongen (1/5-30/9), tidsrommet for fiskevandring. Forutsatt at kraftstasjonen ikke slipper vann, vil det planlagte vannuttaket utgjøre hhv. 24 % og 21 % av vannføringen øverst i Strandelva, og vannuttaket må da anses som betydelig. For å unngå unødvendig påvirkning på vandrende fisk i elva, vil anlegget benytte nedre vanninntak når vannføringen i Strandelva er lavere enn 2,0 m³/s i tidsrommet juni til og med august.

Tiltaket er planlagt etablert i et allerede bebygd område. Av allmenne interesser som kan bli berørt av tiltaket er ferskvannsøkologi (fisk) og fiske mest relevant.

Med riktig drift av vanninntakene forventes konsekvensen av tiltaket å være liten, ifølge søknaden.

Områdebeskrivelse

Bogenvassdraget er regulert med rørgate i sør-vest, og dam sør i Niingvatn, oppstrøms Strandvatn. I Vann-Nett er Bogenvassdraget skilt ut i to vannforekomster, Strandvatnet (175-1190-L) og Strandelva (175-14-R). Strandelva har god økologisk tilstand, og udefinert kjemisk. Det er ingen kjente påvirkninger i Strandelva. Strandvatnet er registrert som en sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) med god miljøtilstand, men udefinert kjemisk tilstand. Vannkraft er registrert til å ha middels påvirkningsgrad, som følge av endret vanngjennomstrømming.

Ferskvannsøkologi

Bogenvassdraget med Strandelva og Strandvatnet er registrert med egne bestander av sjørørret (moderat tilstand) og sjørøye (kategori: hensynskrevende), men ingen laksebestand.¹ I Nordland har vi 111 innsjøer med røye på strekninger med oppgang av anadrom fisk, og 36 av disse har sjøvandrende røye. Sjørøyebestanden i Strandvatnet er spesiell i regional og nasjonal sammenheng, det er en stor røyebestand med middels andel sjøvandrende fisk. Det finnes kun seks store røyebestander i Nordland².

Et typisk sjørøyevassdrag består av en dyp innsjø, med kort utløpselv. Bogenvassdraget er et slikt vassdrag. Norsk institutt for naturforskning (NINA) registrerte oppvandring av sjørøye i 1998 og 2009 med fiskefelle i Bogenvassdraget. Det vandret opp henholdsvis 2187 og 2448 sjørøye disse to årene. Oppvandringsperioden for sjørøye disse to årene har vært relativt lik, fra 15. juni-20. juli (75 % av bestanden). For førstegangsvandrere i bestanden har andelen variert fra 29 % i 1998, til 10 % i 2009.

Siden toppåret 2001 har sjørøyefangstene i Nordland falt fra 5000 til 691 fisk i 2023. I vassdraget er det i gjennomsnitt siden 2003 fanget 184,4 sjørøye per sesong. Sesongene 2022, 2023 og 2024 ligger hhv. 57 %, 75 % og 89 % under gjennomsnittet.³ Fangstatistikken for Nordland og Bogenvassdraget viser en nedadgående trend. Allerede i 2012 viste analyser utført av Norsk institutt for naturforskning en nedadgående trend for sjørøya i Bogenvassdraget.⁴

Sjørøyesmolt vandrer ut av vassdraget fra månedsskiftet april/mai. Beregninger for denne tiden av året viser vannføringer ned mot 0,18-0,30 m³/s ut av Strandvatnet⁵. Et vannuttak på 167 l/s vil utgjøre 93 % og 55 % av vannføringen. Voksen sjøvandrende røye starter oppvandringen i Strandelva omtrent i midten av juni, i midten av juli hadde 75 % av bestanden vandret opp i vassdraget. Sjørørretbestanden vandrer seinere opp i vassdraget, og 75 % hadde vandret opp i midten av september. I perioden sjørørreten vandrer opp i vassdraget, august og september, var laveste beregnede vannstand i Strandelva hhv. 0,76 m³/s og 0,08 m³/s.^{6, 7} Et vannuttak på 167 l/s vil utgjøre 21,97 % og 208 % av vannføringen i Strandelva.

Som vist ved beregnet vannføring i utløpet av Strandvatnet, vil et vannuttak på 167 l/s utgjøre en betydelig andel av vannføringen når kraftverket ikke slipper vann.

Laksefisk vandrer ut av og opp i et vassdrag på sommerflomvannføring, som godt belyst i NVE rapport nr. 1 2003. Med et betydelig vannuttak til produksjon av settefisk kan flomtoppene bli borte,

¹<https://lakseregisteret.statsforvalteren.no/visElv.aspx?id=175.22>

²Direktoratet for Naturforvaltning, Sjørøyevassdragene i Nord-Norge; 100 eller 400

³Statistisk sentralbyrå – Statistikkbanken - Elvefiske

⁴NINA Rapport 780 – Sjørøya i Nord-Norge – en fallende dronning?

⁵Ferskvannsbiologen Notat 03.04.2018

⁶Ferskvannsbiologen Notat 03.04.2018

⁷NINA Rapport 780 – Sjørøya i Nord-Norge – en fallende dronning?

og gjøre det vanskeligere for anadrome laksefisk å vandre opp og ned i vassdraget. Samtidig som vannstanden kan bli så lav at vandring vil være fysisk umulig.

Bogen Aqua AS ønsker å benytte resirkuleringsteknologi og avsalting av sjøvann. Resirkuleringsanlegg gjenbraker deler av produksjonsvannet, hovedfokuset ligger på rensing av vannet som skal brukes videre til produksjon. Restvann fra produksjonen slippes ut i fjordområdene og blir ikke like godt renset.⁸ Etablering av et settefiskanlegg vil føre til utslipp i fjordområdene ved anlegget, og spre luktstoffer fra laks til elvemunningen. Atlantisk laks vender tilbake til elven der de ble født for å gyte. Forskning på fiskevandring kan tyde på at laks blant annet bruker feromoner for å navigere. Utslipp av luktstoffer fra et settefiskanlegg kan derfor tiltrekke seg tidligere produsert smolt fra anlegget, og laks fra andre stammer. I Nordland har vi over tid mottatt opplysninger om betydelig med oppdrettslaks utenfor flere settefiskanlegg, eksempelvis utenfor settefiskanlegg ved Straumenvassdraget i Sørfold, og Hopsvassdraget i Bodø.

Hvis laks trekkes til Bogenvassdraget, vil vi forvente at det vil forekomme gyting. I enkelte vassdrag i Nordland vokser lakseunger opp i grunne områder av innsjøer i vassdraget. I Strandvatnet overlapper disse områdene med antatte gyteområder for røya, utenfor kraftverksutløpet fra Niingen kraftverk. Hvis det etableres en laksebestand i Bogenvassdraget, kan lakseungene fordrive røyeunger fra oppvekstområdene.

Vannforvaltning

Vannforskriften § 12, åpner for å sette i gang aktivitet selv om tilstanden i vannforekomsten forringes, dersom det skyldes

- a. *«nye endringer i de fysiske egenskapene til en overflatevannforekomst eller endret nivå i en grunnvannsforekomst, eller»*
- b. *«ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god til god tilstand».*

Samtidig må følgende vilkår være oppfylt:

- a. *«alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,»*
- b. *«samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og»*
- c. *«hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.»*

I vannforvaltningsplanen for Nordland 2022-2027 er settefiskanlegg nevnt i kap. 5.3.5; *«Veksten må derfor bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å vurdere om påvirkningen kan føre til forringelse av eksisterende vannforekomst.»*.

Statsforvalteren i Nordland mener både at bokstav a: *«alle praktisk gjennomførbare tiltak ..»* og dette med kunnskapsgrunnlaget rundt selve settefiskanleggets påvirkning på vassdraget ikke er godt nok belyst.

⁸ Kunnskapsgrunnlag for rensing av utslipp fra landbasert akvakultur, Miljødirektoratet 2019

Våre anbefalinger

Sjørøya i Bogenvassdraget ser ut til å være i tilbakegang, og dette kan skyldes ulike faktorer som klimaendringer, effekter av vannkraftregulering mv. Vi frykter at et vannuttak her kan bli en ny faktor som bidrar til at sjørøya i dette vassdraget blir utryddet, uansett om det fastsettes vilkår som i utgangspunktet skal ta hensyn til fiskebestandene. Vi fraråder derfor at det bygges settefiskanlegg ved Strandelva som kan fungere som en ytterligere negativ påvirkning på den allerede pressede bestanden.

Med hilsen

Oddlaug Ellen Knutsen (e.f.)
fylkesmiljøvernssjef

Tore Vatne
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Miljødirektoratet
Nordland fylkeskommune
Narvik jeger- og fiskerforening

Postboks 5672 Sluppen
Postmottak Fylkeshuset

7485 TRONDHEIM
8048 Bodø